

Veiledning om hold av MUS

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Til deg som har eller vurderer å skaffe deg kjæledyr

Å ha kjæledyr medfører et stort ansvar. Et dyr er ikke en "bruk og kast"-vare, men et levende og følende individ. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige belastninger. Som dyreeier må du spørre deg selv: «Hva kan jeg gjøre for å tilfredsstille dyrets behov og gi det et godt liv?» Du må tenke nøye gjennom om et kjæledyr passer inn i hverdagen din.

Som dyreeier har du ansvar for:

Å skaffe deg kunnskap om dyrets behov

Kjæledyr har behov for å bli aktivisert og leve i et miljø som er tilpasset dyrearten. Hvordan dyrearten lever i naturen, gir en pekepinn om hvilke behov kjæledyret ditt har. Trenger det å være sammen med andre dyr av samme art, ha mulighet for å gjemme seg på et trygt sted eller stadig utforske nye miljøer? Dyr som kjeder seg, er ensomme, utrygge eller frustrert på annen måte, kan utvikle atferdsforstyrrelser. Det er du som er ansvarlig for at dyret ditt har det godt. Før du velger å anskaffe et kjæledyr, må du sette deg grundig inn i dyreartens behov. Du bør kjøpe eller låne en bok om dyrearten og skaffe informasjon fra dyrebutikken, oppdretteren eller interesseforeningen. Du kan også finne mye informasjon på internett.

Å verne dyret mot sykdom, skade og smerte

Du må gjøre det du kan for å hindre at dyret ditt blir sykt, skadet eller sprer sykdom til andre dyr eller mennesker. Hvis dyret likevel blir sykt eller skadet, har du ansvaret for å begrense lidelsen. Du må blant annet vurdere om dyret bør tas med til veterinær. Mange sykdommer og skader kan behandles med legemidler og inngrep. Noen ganger er det likevel bedre å avlive et lidende dyr enn å utsette det for langvarig, smertefull behandling. Dette kan veterinæren hjelpe deg å vurdere. Kjæledyr skal avlives av veterinær eller andre personer som vet hvordan dette skal gjøres.

Andre ting å tenke over:

16-årsgrense

Ikke alle dyr egner seg for barnefamilier. Barn må lære at dyr skal behandles forsiktig, og at dyr ikke er leketøy. Barn under 16 år har ikke lov til å ha ansvar for dyr alene. Dette gjelder også for dyrepass i ferier. Selv om barn får «egne» kjæledyr, er det uansett de voksne som har ansvaret for dyrets velferd.

Godt naboskap

Kjæledyr kan sjenere naboene. Du bør tenke over om dyret passer inn der du bor.

Forebygg uønsket formering

Kjæledyr bør ikke formere seg uten at dette er planlagt. Mange arter formerer seg raskt hvis du ikke passer på å skille kjønnsmodne hannedyr og hunndyr. Å drive oppdrett på dyr krever mye tid og kunnskap. Ukritisk avl kan føre til genetiske defekter, som igjen fører til lidelser for dyra. Hvis du velger at dyrene dine skal få unger, er det ditt ansvar å sørge for at de får gode hjem.

Dyrevelferdsloven sier mer om hvordan dyr skal behandles.

Du finner loven og mer informasjon på www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold

Hilsen Mattilsynet

Musas biologi og atferd

Tam-musa er en domestisert variant av husmusa. Husmusa er en tilpasningsdyktig gnager som finnes i et høyt antall underarter over nesten hele kloden. I naturen lever de i familiegrupper av varierende størrelse og de tolererer ikke fremmede individer på sitt territorium. De bruker mye tid på å skaffe mat, pare seg og passe unger. Mus er et yndet byttedyr for mange rovdyr, fugler og krypdyr, så de må stadig være på vakt. Husmus er fra naturens side nesten altetende.

Musa har vært tamdyr og kjæledyr i lang tid og er derfor roligere enn sine ville slektninger. De blir fort tamme og kontaktsøkende, men har likevel bevart mange av sine opprinnelige instinkter, for eksempel redselen for høye lyder og brå, fallende bevegelser. Som utsatt "byttedyr" er musa alltid på utkikk etter fiender, og den har stort behov for trygghet og gjemmesteder. Synet er ikke spesielt godt, men hørselen og luktesansen er velutviklet. Gjennom daglig omgang og stell lærer musa seg eierens lyder og lukter, og de blir raskt tillitsfulle.

Den hvite musa, en albinoform av den brune husmusa, er stamformen til våre dagers tamme mus. Det finnes et stort antall ulike fargevarianter og pelstyper, og mus med ekstra glinsende pels, langhårete eller krøllete pels er etter hvert blitt vanlige. Størrelsen varierer mye mellom de forskjellige variantene av tam-mus, fra den aller minste japanske dansemusa til de betydelig større engelske utstillingsmusene. Tam-musa er 7-8 cm, med en like lang hale.

Hva du bør tenke over - før du skaffer deg mus

Mus er små, skjøre dyr som krever forsiktig håndtering. Barn må lære dette, og en voksen person må ha overoppsyn med håndteringen av dyret. Katter og hunder er farlige for mus og bør ikke holdes i samme hjem som dem. En mus i fangenskap lever sjelden mer enn 2-3 år.

Tam-musa er et sosialt dyr som er avhengig av artsfrender for å trives. Det går vanligvis greit å holde to eller flere mus av samme kjønn sammen, og da unngår du uønsket formering. Mus som ikke er kullsøsken bør være så unge som mulig når de settes sammen. Da tilpasser de seg lettest hverandre.

Mus blir kjønnsmodne når de er mellom seks og åtte uker, og hunnene kommer i brunst cirka hver femte dag. Drektighetstiden er normalt 20-21 dager og en hunnmus kan få 5-6 ungekull årlig, med 4-7 unger i hvert kull. Velger du å ha mus av forskjellig kjønn sammen, vil det nesten uten unntak resultere i avkom. Du har da ansvar for at alle museungene får gode hjem.

Musene i ferien

Du er ansvarlig for at musene dine får forsvarlig stell, også når du er bortreist. Snakk med familie og venner om feriepass før du anskaffer deg mus. Du bør informere den som skal passe dyrene om rutinene for fôring, renhold og lufteperioder. Du bør også informere om hvilken veterinær som skal kontaktes ved behov.

Du kan ta med deg museburet i bilen når du drar på ferie, men de fleste mus vil foretrekke å slippe transport med løfting av bur, trekk fra vinduer og mangel på ro. Mus som er svake, syke eller har diende unger bør ikke utsettes for transport eller andre stressende begivenheter.

Planlegger du å reise til eller fra utlandet med kjæledyr? Husk at de fleste land stiller strenge krav om gyldige vaksiner og helsedokumenter, før dyr kan innføres til landet. Du bør sette deg godt inn i hvilke regler som gjelder for din reise i god tid før du drar. Informasjon om hvilke krav som gjelder for dyr som innføres til Norge finner du på mattilsynet.no.

Krav til miljø og nødvendig utstyr

Mus har stort behov for mosjon og stimuli. Det anbefales at du skaffer et størst mulig bur og innreder det slik at dyrene kan utfolde seg. Et gammelt fuglebur eller et akvarium kan brukes, men det er viktig at sprinklene på buret sitter tett og er i orden. Dersom du bruker akvarium må du lage et lokk av sprinkler, dette må være rømningssikkert og sikre god ventilasjon. Mus kan hoppe og de trenger bare en liten åpning for å komme seg ut. Bunnmaterialet bør være et tykt lag av støvfritt smådyrstrø som er egnet for graving.

Mus foretrekker at buret har flere nivåer i høyden, slik at de kan klatre. Forskjellige typer løpehjul, klatrestativer og andre mosjonsapparater fås kjøpt i dyrebutikkene. Løpehjulet bør ha heldekkende underlag, slik at musenes føtter ikke setter seg fast i sprinklene. Dorullkjerner er fine aktivitets- og skjulesteder. Musene vil sette pris på små, friske grener fra løvtrær, både til å gnage på og klatre i. Musene må også ha skjulesteder hvor de kan kripe inn eller bygge rede. Et lite trehus eller en del av en blomsterpotte kan bli et trygt sted hvor de raskt vil bygge et rede. Tørt fint gress eller høy, papir uten trykksverte og små tøybiter er gode redematerialer. Disse må skiftes ut fra tid til annen. Du bør unngå maling, lakk og spiker når du innreder buret. Det samme gjelder leker og innredning av plast, siden musene lett gnager dette i stykker.

Mus trives godt i vanlig romtemperatur. Sett buret på et lyst, åpent og trekkfritt sted opp fra gulvet, ikke i direkte sollys eller for nær varmeovner. I varmt vær må du sørge for god lufting, mus blir lett overopphetet. Mus har god hørsel og blir skremt av høye lyder, plasser derfor ikke buret i nærheten av tv'en, datamaskiner eller musikkanlegg.

I naturen bruker musa mange av døgnet timer til forskjellige aktiviteter, som å lete etter mat, fostre opp unger og bygge rede. I fangenskap får de alt servert. Derfor må du gi dem anledning til forskjellige aktiviteter sånn at de ikke kjeder seg. Uten aktiviteter og utfordringer i buret, kan musene få det som kalles atferdsforstyrrelser. Da begynner de for eksempel å gnage på sprinklene i buret. Lite mosjon kan dessuten føre til dårlig muskulatur og fedme.

Selv om musene har et stort og innholdsrikt bur, har de fremdeles behov for å gå på oppdagelsesferd utenfor buret med jevne mellomrom. Du bør alltid holde øye med dem under disse luftturene og særlig passe på at de ikke gnager på elektriske ledninger, forsvinner inn i smutthull, blir klemt i dører eller lignende. Du kan gjerne lage en trygg innhegning på gulvet, med spennende og ufarlige ting å undersøke.

Rengjøring

Mus urinerer stort sett på faste plasser i buret. Hannmusen har også for vane å markere reviret med urin. Dette betyr at buret må rengjøres ofte. Du bør fjerne vått strø og avføring daglig og bytte bunnmaterialet i buret én gang i uka. Vask samtidig buret med en luktsvak såpe som er ufarlig for dyrene.

Fôring

Mus er fra naturens side nesten altetende. De lange gnagertennene vokser gjennom hele livet, så det er viktig at de har god tilgang på ting å gnage på. Da slites tennene naturlig.

Du får kjøpt fôrblandinger tilpasset mus i dyrebutikk. De liker solsikke- og hampefrø godt, men bør bare få det i begrensede mengder siden dette inneholder mye fett. Harde hundekjeks er gode å gnage på, det samme er kalk- og saltsteiner.

Frukt og forskjellige sorter grønnsaker bør stå på menyen, for eksempel eple, pære, gulrøtter, kålrot og kokte poteter. Gi fersk mat i små porsjoner og fjern restene hver dag, slik at det ikke råtner. Om mulig kan du feste maten til burveggen, slik at den ikke blir tilgriset av avføring.

Mus må alltid ha tilgang på friskt vann. Bruk drikkeflaske, vann fra åpen skål blir fort tilgriset. Sjekk også jevnlig at drikkenippelen fungerer.

Håndtering

Det første døgnet i nytt hjem bør musene overlates mest mulig til seg selv, slik at de kan venne seg til de nye omgivelsene. Opptre forsiktig og unngå brå bevegelser og lyder som kan skremme dyrene.

Du kan la musene venne seg til hånden din ved å stikke den forsiktig ned i buret mens du holder en liten godbit. Hold hånden rolig og la musene få utforske hånda og gjøre seg kjent med luktene dine. Her gjelder det å være tålmodig. Etter en stund vil de bli fortrolige med deg og vil uten innvendinger la seg løfte opp i hendene dine.

Ikke løft musa etter halen. Det gjør vondt og kan skade dyret. La den i stedet sitte trygt i håndflatene og bruk begge hendene. Du kan holde forsiktig rundt haleroten med pekefinger og tommel mens den hviler kroppen mot håndflaten. Pass på at musa ikke faller fra stor høyde eller skader seg på annen måte dersom den skulle forsøke å unnsnippe.

Helse og sykdom

En frisk mus skal være ganske aktiv, alltid på farten og nysgjerrig. Halen skal ha glatt hud. Musa skal ikke være for tynn eller tykk. Øyne, ører, nese og munn skal være rene, uten å renne eller lukte vondt. Pelsen skal være tett, blank og velpleid, uten hårløse områder. En tam mus skal ikke motsette seg forsiktig håndtering og den skal være forholdsvis lett å ta opp fra buret.

Hvis du holder god hygiene i musenes hjemmemiljø og gir dem riktig mat og rent drikkevann, blir de sjelden syke. Det kan ofte være vanskelig å oppdage om mus er syke, siden de er flinke til å skjule at noe feiler dem. Når du steller dyra bør du derfor alltid sjekke om noe er annerledes eller om de oppfører seg uvanlig. Tegn på at noe er galt kan være unormalt mye soving i de aktive periodene, dårlig matlyst, diaré, rennende øyne og fuktighet rundt nese og munn. Hvis musene bruker mye tid på å gnage på sprinklene i buret, kan dette være et tegn på at de har behov for større bur, flere aktivitetsobjekter eller mer tid utenfor buret.

Noen vanlige lidelser hos mus:

Tannproblemer hos smånagere handler ofte om at tennene vokser seg for lange. Det kan skyldes misdannelser i munnhulen, men ofte er årsaken at de har for lite å gnage på. Kontroller tennene til musa regelmessig, og kontakt veterinær hvis du mistenker tannproblemer.

Diaré kan være forårsaket av en bakterieinfeksjon, bedervet fôr, encellede parasitter eller andre forhold. Problemene kan skyldes uhygieniske forhold i buret.

Tyzzers sykdom forårsakes av en bakterie (*Clostridium piliformis*) og er en alvorlig sykdom, ofte med dødelig utgang. Symptomer er diaré og manglende appetitt.

Bendelorm og rundorm kan gi diaré, dårlig almenntilstand og vekttap. Infeksjon med orm påvises ved laboratorieundersøkelse av avføringen. Innvollsorm kan behandles med medikamenter. Kontakt veterinær.

Forkjølelse gir symptomer som pipende lunger, rennende nese og tung, pipende pust. Den vanligste årsaken til forkjølelse er virus eller bakterier. Dårlig hygiene i museburet øker faren for smitte.

Svulster hos mus er ofte ondartede. Kontakt veterinær hvis du oppdager klumper i dyrets kropp.

Hudbyller er ofte forårsaket av bitt fra andre mus. De leger seg som oftest selv etter en tid.

Mattilsynet forvalter lov om dyrevelferd. Formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. Våre veiledninger om hold av kjæledyr er utviklet i samarbeid med interesse- og dyrevernorganisasjoner.

Varslingsplikt

Enhver som har grunn til å tro at dyr blir utsatt for mishandling eller alvorlig svikt vedrørende miljø, tilsyn og stell, skal snarest mulig varsle Mattilsynet eller politiet.

(Fra Lov om dyrevelferd, § 5.)

Du kan varsle Mattilsynet om dyr som lider via våre nettsider:

http://www.mattilsynet.no/om_mattilsynet/varsle_oss/

Les mer om dyr og dyrevelferd her:

http://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/

Du kan også kontakte Mattilsynet

på telefon 22 40 00 00.

